

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Valvonta-asia

Asian kuvaus

Etelä-Suomen aluehallintovirasto määräsi 15.12.2023 tekemällään päätöksellä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen 700 000 euron sakon uhalla huolehtimaan viimeistään 9.8.2024, että

- lasten asioista vastaavilla sosiaalityöntekijöillä on korkeintaan 30 lasta asiakkaanaan,
- tarvittaviin lastensuojelupalveluihin ohjautuminen on järjestetty lasten tarpeiden mukaisesti viivytyksettä, ja
- kaikille lastensuojelupalveluja tarvitseville lapsille on nimetty heidän asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä.

Etelä-Suomen aluehallintovirastolle tuli toimittaa viimeistään 30.8.2024 selvitys tilanteesta ja tehdyistä toimenpiteistä. Selvityksessä tuli ilmetä -työntekijäluettelo, josta on nähtävissä, montako lasta lasten asioista vastaavilla sosiaalityöntekijöillä on asiakkaanaan

- tieto siitä, ohjautuvatko lastensuojelupalveluja tarvitsevat lapset palveluihin viivytyksettä niin, ettei palveluja tarvitse jonottaa
- tieto siitä, onko kaikille lapsille nimetty heidän asioitaan vastaava sosiaalityöntekijä.

Aluehallintovirasto pyysi yksilöidyt ja asiakaskohtaiset perustelut, mikäli sosiaalityöntekijäkohtainen asiakasmäärä ylittyi, lastensuojelupalveluja jonottavia lapsia oli edelleen tai kaikille lastensuojelupalveluja tarvitseville lapsille ei ollut nimetty heidän asioistaan vastaavia sosiaalityöntekijöitä.

Lausunto ja selvitykset

Aluehallintovirastolla on ollut käytettävissään Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialajohtaja Hanna Mikkosen

- 26.8.2024 päivätty lausunto, johon liittyy luettelo lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärästä tarkasteluajankohtana 9.8.2024.
- 11.10.2024 päivätty selitys, johon liittyy luettelo lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärästä 9.10.2024.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialajohtaja Hanna Mikkosen lausunto

Lausunnon mukaan toimiala on jatkanut edelleen määrätietoista työtä ja tehnyt toimenpiteitä lastensuojelun asiakkaiden palveluiden saatavuuden ja palveluun sujuvan pääsyn varmistamiseksi sekä lain vaatimusten täyttämiseksi.

Lausunnossaan Mikkonen toteaa, että hyvinvointialueen saama korjausmääräys linkittyy kokonaisuudessaan sosiaalityöntekijöiden saatavuuteen. Sosiaalityöntekijöiden saatavuushaasteiden ratkaisemiseksi sekä veto- ja pitovoiman parantamiseksi on jatkettu edellisessä, 19.4.2023 aluehallintovirastolle annetussa selvityksessä kuvattuja toimenpiteitä. Lisäksi hyvinvointialueella on tehty edelleen parannuksia ja tehostettu useita toimenpiteitä, jotka liittyvät muun muassa työsuhteen ehtoihin, työaikajoustoihin, perehdytykseen, johtamiseen, palkkaukseen ja muuhun työn tukeen. Saatavuuden parantamiseksi tehdään myös tiivistä oppilaitosyhteistyötä niin yliopistojen kuin ammattikorkeakoulujen kanssa, jotta alan opiskelijoiden harjoittelupolut ja kesätyöt olisivat sujuvia ja lisäisivät halua jäädä valmistumisen jälkeen hyvinvointialueelle töihin. Opiskelijoiden valmistumisen tukemiseksi hyvinvointialueella on käytössä sosiaalityön opiskelijoille yhdestä kolmeen kuukauden mittainen palkallinen graduvapaa ja sosiaalityön käytäntötutkimuksista voidaan maksaa rahallinen korvaus.

Lausunnon mukaan lastensuojelutyön myönteiseen julkisuuskuvaan ja hyvinvointialueen työnantajamaaineeseen on panostettu muun muassa someviestinnän ja rekrytointitapahtumien keinoin. Työstä kiinnostuneille on järjestetty rekrytointikahveja, joissa on ollut mahdollisuus tutustua hyvinvointialueen lastensuojeluun ja sen työntekijöihin.

Lausunnossaan Mikkonen kertoo, että sosiaalityön veto- ja pitovoiman lisäämiseksi sosiaalityöntekijöiden palkkoja on nostettu palkkaharmonisoinnin yhteydessä kahdesti. Ensimmäiset korotukset sosiaalityöntekijöiden palkkoihin tehtiin 1.6.2023 lukien, jolloin lastensuojelun työtehtävissä työskentelevien sosiaalityöntekijöiden tehtäväkohtainen kuukausipalkka nousi 4151 euroon. Sosiaalityöntekijöille maksettiin lisäksi sitouttamislisää 1000 euroa kolmen kuukauden jaksoissa. Palkkoja korotettiin seuraavan kerran vuoden 2024 kesäkuussa, jolloin lastensuojelun avo- ja sijaishuollon tehtävissä toimivien sosiaalityöntekijöiden tehtäväkohtainen palkka nostettiin korkeampaan hinnoitteluluokkaan kuin muiden lapsiperhepalveluissa toimivien sosiaalityöntekijöiden palkkaus. Kelpoisuuden omaavan lastensuojelun avo- ja sijaishuollon sosiaalityöntekijän tehtäväkohtainen kuukausipalkka on lausunnon antamisen ajankohtana 4401 euroa. Lisäksi lastensuojelun

sosiaalityöntekijöille maksetaan edelleen määräaikaista sitouttamislisää. Palkkauksen todetaan olevan valtakunnallisesti ja alueellisesti kilpailukykyinen.

Mikkonen toteaa lausunnossaan, että palkkaratkaisujen lisäksi henkilöstön saatavuuteen ja pysyvyyteen on pyritty vaikuttamaan kehittämällä johtamista ja vahvistamalla henkilöstön osallistumismahdollisuuksia. Lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityön yksiköissä halutaan varmistaa laadukas lähijohtaminen pitämällä tiimien koko maltillisena. Molemmissa yksiköissä hallinnollisesta johtamisesta vastaa sosiaalityön esihenkilö, jolloin johtaville sosiaalityöntekijöille jää aikaa asiakastyön johtamiseen ja työntekijöiden tukemiseen. Työn tukena on myös muita rakenteita, kuten moniammatillinen konsultaatioryhmä ja muut konsultaatorakenteet, säännöllinen työnohjaus, viikoittain kokoontuva lastensuojelun moniammatillinen asiantuntijaryhmä sekä lastensuojeluun erikoistuneen lakimiehen ja muun lakimiestiimin tuki.

Lausunnon mukaan perehdytykseen on panostettu edelleen. Käytössä on muun muassa vuoden kestävä lapsiperheiden palvelujen teemaputki, joka on suunnattu erityisesti uusille työntekijöille. Teemaputkessa käsitellään erilaisia lapsiin ja lapsiperheisiin liittyviä teemoja, kuten lapsen oikeuksia ja lapsen kohtaamista, vanhempien mielenterveysongelmien vaikutusta vanhemmuuteen ja lähisuhdeväkivallan tunnistamista. Teemaputki kokoontuu kerran kuukaudessa vuoden ajan. Siihen osallistumalla työntekijän todetaan saavan kattavan perehdytyksen ja lisäkoulutusta erilaisiin sisällöllisiin kysymyksiin. Työntekijöillä on lisäksi käytössään hyvinvointialueen kattava koulutustarjonta sekä mahdollisuus osallistua ulkoisiin koulutuksiin.

Mikkonen kertoo lausunnossaan, että johdon ja henkilöstön vuoropuhelua ja osallisuutta ylläpidetään järjestämällä säännöllisiä aamukahvitilaisuuksia toimialan johtoryhmän ja henkilöstön kesken. Henkilöstön kuulluksi tulemisen kokemusta seurataan myös säännöllisillä Pulssi-työtyytyväisyyskyselyillä. Mittauksissa työtyytyväisyys on ollut koko vuoden hyvällä tasolla ja työhyvinvointia koskeva tulos parani edelleen vuoden 2024 toisessa kyselyssä. Myös vuoden 2023 syksyllä toteutetussa Työterveyslaitoksen työhyvinvointikyselyssä lastensuojelun tulokset olivat myönteiset. Organisaation sisäistä viestintää on parannettu muun muassa järjestämällä henkilöstöinfoja noin kerran kuukaudessa.

Asiakasmitoituksen toteutuminen, lastensuojelupalveluihin ohjautuminen viivytyksettä ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän nimeäminen

Mikkonen toteaa lausunnossaan, ettei Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

käytä vuokrahenkilöstöä virkasosiaalityössä valvovan viranomaisen 2.12.2022 antaman ohjauskirjeen mukaisesti. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella halutaan varmistaa, että jokaisella sosiaalityöntekijällä on asiakkaanaan korkeintaan 30 lasta huolimatta siitä, että lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää ei pystyttäisi kaikille heti nimeämään. Tällä pyritään vahvistamaan pitovoimaa, jotta olemassa olevat työntekijät pysyvät ja voivat tehdä lain mukaisen mitoituksen mukaista työtä, ja työ on houkuttelevaa rekrytoitaville sosiaalityöntekijöille.

Lausunnossa todetaan, että päättäväisistä toimenpiteistä huolimatta lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijävakansseja ei ole vielä saatu rekrytoitua täyteen vuoden 2024 elokuuhun mennessä. Erityisesti kelpoisuuden omaavien sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa on valtakunnallisia haasteita, eivätkä yliopistojen koulutusmäärät vastaa työvoiman todellista tarvetta. Lausunnon mukaan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella on riittävä määrä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden vakansseja. Mikkonen viittaa liitteenä olevaan luetteloon ja toteaa, että lastensuojelun avohuollosta puuttuu lausunnon antamisen ajankohtana 3,5 sosiaalityöntekijää, jotta kaikille lapsille pystytään nimeämään lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, eikä avohuollon johtavilla sosiaalityöntekijöillä olisi yhtään asiakasta vastuullaan. Lausunnon mukaan 64 lasta odottaa sosiaalityöntekijän nimeämistä, ja johtavien sosiaalityöntekijöiden asiakkaana on 36 lasta. Sijaishuollon neljällä johtavalla sosiaalityöntekijällä on ollut yhteensä 16 asiakasta. Johtavien sosiaalityöntekijöiden asiakkaana olevat lapset siirretään sosiaalityöntekijöille sitä mukaa kun sosiaalityöntekijän vakansseja saadaan täytettyä tai tilapäisesti poissa ollut sosiaalityöntekijä palaa töihin. Asiakassiirrot johtavilta sosiaalityöntekijöiltä vastuusosiaalityöntekijälle toteutetaan aina suunnitelmallisesti ja asiakaslähtöisesti niin sanotusti saattaen vaihtoen.

Lausunnon mukaan sijaishuollon toimintayksikön henkilöstötilanne on pysynyt vakaana. Vuoden 2024 elokuussa kaikki sijaishuollon sosiaalityöntekijän vakanssit ovat täytettynä. Mikkonen viittaa liitteenä olevaan luetteloon ja toteaa, että kolmella sijaishuollon sosiaalityöntekijällä on ylittynyt asiakasmitoitus tilapäisesti arviointiajankohtana 9.8.2024 työntekijävaihdosten vuoksi. Uusi sosiaalityöntekijä on aloittanut työt sijaishuollon yksikössä 1.8.2024 ja hänellä oli tarkasteluajankohtana 11 asiakasta. Kolmen työntekijän asiakasmitoituksen ylittävät asiakkaat siirretään kyseiselle uudelle työntekijälle elokuun loppuun mennessä. Lausunnossa todetaan sijaishuollossa asiakkuuksien olevan pitkiä. Asiakkaina olevien lasten edun mukaista on, että asiakkuudet siirretään hallitusti, saattaen vaihtoen ja yhteistyössä asiakasperheen sekä lapsen sijaishuoltopaikan kanssa.

Lausunnossa todetaan hyvinvointialueen tavoitteena olevan, ettei johtavilla sosiaalityöntekijöillä olisi omia vastuusasiakkaita. Lausunnon mukaan työssä tulee kuitenkin tilanteita, jossa sosiaalityöntekijä esimerkiksi irtisanoutuu tai jää virkavapaalle, eikä uutta työntekijää saada välittömästi rekrytoitua tilalle. Lausunnossa todetaan, että johtaville sosiaalityöntekijöille on näissä tilanteissa nimetty tilapäisesti vastuullaan olevia asiakkaita, jotta asiakasturvallisuus ei näiden lasten osalta vaarannu.

Lausunnossa todetaan, että asiakasturvallisuuden varmistamiseksi ja lasten tarvitsemien avohuollon tukitoimien ja palveluiden järjestämiseksi on lastensuojelun avohuollon yksikössä lastensuojelun ammattilaisista koostuva tukitiimi, jonka tehtävänä on arvioida ja seurata ilman lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää olevien lasten tilannetta ja tuen tarvetta, sekä käynnistää tarvittavia lastensuojelun palveluita ja avohuollon tukitoimia perheelle. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä nimetään lapselle heti, kun avohuollon sosiaalityöntekijän mitoituksen mukainen asiakastilanne sen mahdollistaa. Kaikki huostaanoton tarpeen arviointia tarvitsevat, kiireellisesti sijoitettavat lapset tai muussa kiireellisessä tarpeessa olevat lapset saavat vastuusosiaalityöntekijän viipymättä. Lausunnon mukaan asiassa tulee ottaa huomioon, että lapset saavat tarvitsemansa palvelut ja lastensuojelun tukitoimet viivytyksettä, vaikka heille ei olisi nimetty vastuusosiaalityöntekijää.

Lausunnon mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän nimeämistä odotti 11.4.2023 tarkastellussa tilanteessa 268 lasta. Tilannetta on pystytty parantamaan edellisvuodesta merkittävästi, mutta 9.8.2024 vastuusosiaalityöntekijän nimeämistä odotti vielä 64 lasta. Tavoitteena todetaan olevan, että kuluvan vuoden loppuun mennessä kaikille lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille voidaan nimetä heidän asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä viipymättä eikä tukitiimirakenteelle näin olisi jatkossa tarvetta.

Lausunnon mukaan rekrytointi on vuoden kuluessa ollut edellisvuosia vilkkaampaa, mutta työvoimassa tapahtuu myös luonnollista vaihtuvuutta, minkä vuoksi kokonaistilannetta ei vielä ole saatu täysin tavoitteen mukaiseksi. Hyvinvointialueen sisäisiä henkilöstösiirtojakin on tilanteen korjaamiseksi kokeiltu. Vuoden 2024 toukokuussa lastensuojelun jälkihuollosta siirrettiin jälkihuollon ikärajan laskemisen myötä kaksi sosiaalityöntekijää lastensuojelun avohuoltoon lastensuojelun sosiaalityöntekijätilanteen korjaamiseksi. Työnantajan määräyksellä tehtävät siirrot erityisesti vaativiin erityistehtäviin ovat henkilöstöpoliittisesti vaikeita ja tässäkin tapauksessa toinen henkilö irtisanoutui välittömästi siirron jälkeen.

Toimialalla tehtyt muut samanaikaiset toimenpiteet lastensuojelun tilanteen parantamiseksi lapsiperheiden palveluissa ja sosiaalityössä

Lausunnon mukaan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella on tehty koko ajan samanaikaisesti kehittämistoimenpiteitä myös lastensuojelua edeltäviin palveluihin, jotta perheet saavat apua oikea-aikaisesti varhaisemmista palveluista ja lastensuojelun tarvetta saadaan vähenemään. Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialan strategia muodostuu kolmesta painopistealueesta, jotka ovat perhekeskustoimintamalli, lasten ja nuorten mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen uudistaminen sekä lastensuojelun kehittäminen. Hyvinvointialueen lapsiperheiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat koottu yhdeksi kokonaisuudeksi lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialalle. Toimialan keskeisenä tavoitteena on painopisteen siirtäminen korjaavista palveluista ennaltaehkäiseviin, varhaisiin palveluihin sekä ongelmien aiempaa varhaisempaan tunnistamiseen. Näihin tavoitteisiin pyritään muun muassa palveluprosesseja kehittämällä ja parantamalla yhteensovittavaa johtamista eri palveluiden kesken. Yhteinen työ ja sen kehittäminen on keskeistä myös esimerkiksi aikuissosiaalityön, terveyspalvelujen ja erikoissairaanhoidon kanssa.

Lausunnossaan Mikkonen kertoo, että hyvinvointialueella toimii neljä toiminnallista perhekeskusaluetta. Perhekeskustoimintaa kehitetään määrätietoisesti yhteistyössä henkilöstön, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Perhekeskustoiminnan kärkenä on moniammatillisen yhteistyön ja varhaisen tuen vahvistaminen siten, että perheet tulevat autetuiksi tarpeenmukaisin palveluin oikea-aikaisesti. Perhekeskus-toimintamallin mukaisesti toimialalla on vahvistettu varhaista tukea muun muassa kokoamalla lapsiperheiden neuvontaa ja ohjausta tarjoavia puhelinpalveluita ja asiointikanavia aiempaa selkeämmiksi kokonaisuuksiksi. Vuonna 2023 toimintansa aloittanut lapsiperheiden neuvonnan ja ohjauksen tiimi tarjoaa neuvontaa ja palveluohjausta asukkaille kasvokkain sekä puhelimitse tai sähköisesti tapahtuvana ja toimii myös konsultaatiokanavana muille ammattilaisille ja viranomaisille. Myös neuvolan tukena toimivan perheohjauksen henkilöstöresursointia on vahvistettu vuoden 2024 keväällä kahdella työntekijällä varhaisen tuen vahvistamiseksi.

Kasvatus- ja perheneuvontaan pääsyyn keskimääräinen odotusaika oli vuoden 2023 kesäkuussa keskimäärin 121 vuorokautta. Vuoden 2024 kesäkuussa 2024 odotusaika oli enintään 18 vuorokautta. Nuorten psykososiaalisiin palveluihin odotusajat ovat enintään 13 vuorokautta. Toimialalla 1.1.2024 käynnistetty psyykkisen hyvinvoinnin yksikkö tuottaa hyvinvointialueen lasten ja nuorten perustason päihde-, mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut. Palvelut on pystytty tarjoamaan koko alkuvuoden

kolmen kuukauden hoitotakuun mukaisessa ajassa. Psyykkisen hyvinvoinnin yksikön työllä pyritään varmistamaan lasten ja nuorten ohjautuminen ja pääsy oikeaan palveluun sujuvasti niin, etteivät lapset ja nuoret ohjautuisi perusterveydenhuollon palvelun puuttumisen seurauksena tarpeettomasti erikoissairaanhoidon tai lastensuojeluun.

Lausunnon mukaan lapsiperheiden sosiaalityössä on toteutettu useita toimenpiteitä, jotta perheiden tarpeisiin pystytään vastaamaan oikea-aikaisesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin ja perhesosiaalityön yksikköjä vahvistettiin vuoden 2024 alusta kuudella uudella sosiaalityöntekijän vakanssilla. Neljä palvelutarpeen arviointitiimiä muutettiin perhekeskusmallin mukaisesti alueellisiksi tiimeiksi, mikä on helpottanut ja lisännyt arviointiyhteistyötä kumppanitahojen kanssa. Yksikön sisäisiä toimintatapoja muokattiin ja sujuvoitettiin. Keskeisten yhteistyötahojen, kuten aikuissosiaalityön kanssa on kehitetty aiempaa selkeämpää työnjakoa ja yhteistyötä.

Lastensuojeluilmoitusten ensiarviointien ja palvelutarpeen arviointien prosessia on kehitetty ja tehostettu. Ensiarviointi tuottaa asiakkaalle suoraa hyötyä nopealla asian käsittelyllä. Ensiarvioinnissa voidaan tehdä lyhyt interventio ja antaa perheille ohjausta ja tukea ilman odotusaikoja. Perhe ohjataan viivytyksettä tarpeenmukaisiin palveluihin tai esimerkiksi kolmannen sektorin yhteistyökumppaneiden palvelujen piiriin. Mikäli palvelutarpeen arviointi katsotaan tarpeelliseksi, jatkaa toinen ensiarvioinnin tehneistä työntekijöistä siinä työparina.

Avohuollon sosiaalityön henkilöstö ja esihenkilöt ovat kehittäneet edelleen asiakassegmentointia ja tuen tarpeen arvioinnin mallia yhteistyössä palvelutarpeen arvioinnin ja perhesosiaalityön tiimien kanssa. Tavoitteena on kehittää tuen tarpeen arviointia entistäkin asiakaslähtöisemmäksi. Asiakassegmentoinnin kehittämisen tavoitteena on myös vahvistaa yhteistä ymmärrystä erityisen tuen ja suojelun tarpeen rajapinnoista, jotta asiakkaat ohjautuvat oikea-aikaisesti tarkoituksenmukaisiin ja riittäviin palveluihin.

Osana palveluiden kokonaiskehittämistä myös päivystyspalveluita on uudistettu vuoden 2024 alusta. Uudistuksessa lastensuojelun virka-aikainen päivystys ja sosiaali- ja kriisipäivystys yhdistettiin saman toimintayksikön alle. Tämä helpottaa päivystyksessä usein asioivien perheiden palvelutarpeiden tunnistamista ja mahdollistaa nopean puuttumisen sekä aiempaa oikea-aikaisemman avun tarjoamisen perheiden haasteisiin.

Lausunnon mukaan vuoden 2023 kesäkuussa palvelutarpeen arvioinnin käynnistymistä jonotti yli 400 lasta. Vuoden 2024 elokuussa palvelutarpeen arvioinnit pystytään aloittamaan viivytyksettä, eikä jonossa ole yhtään

lasta. Jotta perhesosiaalityössä pystytään vastaamaan samalla kasvaneen asiakasmäärän tarpeisiin, vahvistetaan sosiaalityöntekijäresurssia alkuvuodesta lisätyn kolmen sosiaalityöntekijävakanessin lisäksi vielä kahdella sosiaalityöntekijävakanssilla vuoden 2024 alkusyksyn aikana.

Yhteenveto

Lausunnon mukaan lapsiperheiden varhaista tukea vahvistavien toimenpiteiden, aiemman palveluvelan purkamisen onnistumisten sekä palvelutarpeen arviointien oikea-aikaisuuden myötä lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät ovat olleet laskusuunnassa pidemmän aikaa. Hyvinvointialue arvioi, että lapsiperhepalvelujen kehittämistoimenpiteet ovat olleet oikean suuntaisia. Painopistettä on saatu ja saadaan käännettyä korjaavista palveluista varhaisempiin palveluihin samanaikaisesta palvelutarpeen kasvusta huolimatta.

Lausunnossa todetaan, että vuoden 2024 elokuussa lastensuojelun avohuollossa oli asiakkaana 1028 lasta, kun vuoden 2023 elokuussa määrä oli 1347. Sijaishuollossa asiakasmäärä on hiukan noussut siten, että vuoden 2023 elokuussa asiakkaana oli 728 lasta ja vuoden 2024 elokuussa 754 lasta. Sijaishuollossa varhaisempien toimien tuottama vaikutus tulee toimialan arvion mukaan näkymään vasta hieman pidemmällä aikavälillä.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue katsoo käyttäneensä kaikkia käytössään olevia keinoja lastensuojelun tilanteen saattamiseen lainmukaiseksi ja pyrkii kaikin keinoin saamaan viimeisetkin puuttuvat sosiaalityöntekijän vakanssit täytettyä. Hyvinvointialue kohdentaa resursseja lastensuojelutyöntekijöiden tukemiseen monin eri tavoin, ja asiakasmitoituksen vaatimat sosiaalityöntekijöiden vakanssit ovat olemassa. Kokonaisuuden kannalta merkittävä asia on myös lastensuojelua edeltävien palvelujen saatavuuden sekä moniammatillisten yhteistyöprosessien selkeä parantuminen. Tällöin lastensuojelun tarve vähenee ja lastensuojeluun päätyvien asiakkaiden kanssa on ehditty usein työskennellä, jolloin perheiden tilanteet eivät ole niin kriisiytyneitä.

Kuuleminen

Aluehallintoviraston saaman selvityksen perusteella Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ei ollut määräaikaan 9.8.2024 mennessä noudattanut aluehallintoviraston 15.12.2023 antamaa määräystä. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan määräystä ja uhkasakon asettamista koskeva päätös oli saanut lainvoiman, eikä määräyksen noudattamatta jättämiseen ollut esitetty pätevää syytä. Aluehallintovirastolle ei niin ikään ollut esitetty perusteltua syytä tuomita uhkasakkoa asetettua pienempänä. Aluehallintovirasto harkitsi 700 000 euron suuruisen uhkasakon tuomitsemista maksettavaksi.

Ennen asian ratkaisemista aluehallintovirasto varasi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle uhkasakkolain (1113/1990) 22 §:n ja hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti tilaisuuden tulla kuulluksi ja antaa asiassa kirjallisen selityksensä.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialajohtaja Hanna Mikkosen selitys

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue vastaa esitettyyn kuulemispyyntöön vaatimalla, ettei uhkasakkoa tuomita alla selitysosiossa esille tuoduin perustein sekä toissijaisesti, että esitetty uhkasakko tuomitaan uhkasakkolain (1113/1990) 8 ja 11 §:ssä mainituilla perusteilla huomattavasti alempana.

Selityksen mukaan hyvinvointialue on jatkanut 9.8.2024 jälkeen määrätietoisia toimenpiteitä lastensuojelun tilanteen korjaamiseksi. Sosiaalityöntekijöiden rekrytointitoimenpiteitä on edelleen jatkettu. Lisäksi hyvinvointialue on jatkanut strategiansa mukaisesti lapsiperheiden varhaisemman tuen ja sosiaalihuoltolain mukaisten lapsiperhepalvelujen vahvistamista. Hyvinvointialue on vuoden 2024 syyskuussa edelleen vahvistanut sosiaalihuoltolain mukaista perhesosiaalityötä kahdella sosiaalityöntekijän vakanssilla. Perhesosiaalityön resursoinnin vahvistaminen mahdollistaa aiempaa laadukkaamman perheiden kanssa työskentelyn silloin, kun lapsella on erityisen tuen tarve ja perheellä on moninaisia palvelutarpeita, mutta lapsen suojelun tarvetta ei ole todettu. Hyvinvointialue on myös kehittänyt lapsen ja perheen tilanteen arviointimallia, jotta lapsen palvelutarpeen arvioiminen olisi mahdollisimman yhdenmukaista ja perheet ohjautuvat tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Näiden toimenpiteiden avulla avohuollon kokonaistilanne on vuoden 2024 elokuun jälkeen kohentunut siten, että kaikille lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää odottaville lapsille on voitu nimetä sosiaalityöntekijä lastensuojelulain (417/2007) 13 b §:n mukaisesti, ja tarvittaviin lastensuojelupalveluihin ohjautuminen on järjestetty viivytyksettä.

Selityksen mukaan lastensuojelulain 13 b §:n mukainen asiakasmitoitus 30 asiakasta sosiaalityöntekijää kohden on toteutunut 9.10.2024 kaikilla lastensuojelun avo- ja sijaishuollon sosiaalityöntekijöillä lukuun ottamatta yhtä työntekijää, jonka osalta lapsikohtaiset perustelut asiakasmitoituksen tilapäiselle ylittämiseksi on kuvattu selityksen liitteessä. Selityksen mukaan lähtökohtana on, että mitoituksen ylittäminen on luonteeltaan tilapäistä ja sen perusteena on lapsen edun toteutuminen tilanteessa, jossa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vaihtuminen aiheuttaisi kohtuutonta haittaa lapselle ja asiakassuhteen jatkuvuudelle.

Selityksessään Mikkonen toteaa, että kaikille lastensuojelulain 13 b §:n mukaista lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää odottaville lapsille on nimetty heidän asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä ja tarvittaviin lastensuojelupalveluihin ohjautuminen on järjestetty viivytyksettä. Hyvinvointialue on näin ollen saanut korjattua tilanteensa lain edellyttämälle tasolle 9.10.2024 mennessä.

Mikkosen selityksen mukaan lastensuojelun avohuollossa kuudella johtavalla sosiaalityöntekijällä on tilapäisesti yhteensä 105 asiakasta. Sijaishuollon sosiaalityössä kahdella johtavalla sosiaalityöntekijällä on tilapäisesti yhteensä 27 asiakasta. Selityksessä todetaan, ettei lainsäädännössä ole erikseen säädetty, etteikö johtava sosiaalityöntekijä voisi toimia lastensuojelulain 13 b §:n mukaisena lapsen asioista vastaavana sosiaalityöntekijänä. Johtaville sosiaalityöntekijöille on osoitettu asiakkaita tilapäisesti tilanteissa, joissa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on juuri lopettanut työt ja uutta työntekijää rekrytoidaan, tai sosiaalityöntekijä on muusta syystä tilapäisesti estynyt hoitamasta tehtäviään.

Selityksen mukaan hyvinvointialueen johtavilla sosiaalityöntekijöillä on verrattain pienet tiimit johdettavinaan. Kussakin tiimissä avohuollossa työskentelee keskimäärin kuusi sosiaalityöntekijää ja yksi erityissosiaaliohjaaja. Avohuollon johtavilla sosiaalityöntekijöillä on yhteinen sosiaalityön esihenkilö, jolle on delegoitu osa asiakastyötä tukevista tehtävistä sekä hallinnolliset työt. Selityksessään Mikkonen katsoo, että johtavien sosiaalityöntekijöiden on realistista ja mahdollista hoitaa tarvittaessa tilapäisesti myös lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviä.

Mikkonen toteaa selityksessään, että lainsäädännöllä henkilöstömitoitukset ja tähän liittyvät siirtymäajat on säädetty sellaisiksi, että hyvinvointialueiden kyvykkyys reagoida vaatimuksiin on osoittautunut valtakunnallisesti haastavaksi, ellei mahdottomaksi. Sosiaalityöntekijöiden valtakunnallisiin rekrytointi- ja kouluttautumishaasteisiin tarvitaan monitahoisia ratkaisuja, jotka eivät kuulu kokonaisuudessaan hyvinvointialueiden järjestämisvastuun piiriin.

Selityksessään Mikkonen katsoo uhkasakkomääräyksen liittyvän pitkälti valtakunnalliseen henkilöstön saatavuuteen liittyvään ongelmaan lastensuojelun alalla. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle on voinut kohdistua jo nykyisen valvonta-asian julkisesta käsittelystä rekrytointiprosessissa ilmenevää mainehaittaa. Kohtuuttomalla uhkasakolla ja sen aiheuttamalla julkisuudella voi olla siten tältä osin ongelmaa ruokkiva vaikutus.

Selityksessään hyvinvointialue katsoo, että uhkasakon tuomitseminen on perusteetonta, sillä hyvinvointialue on täyttänyt lakisääteiset velvoitteensa olennaisilta osin. Mikäli aluehallintovirasto edellä mainitusta huolimatta päätyy tuomitsemaan uhkasakon, tulisi esitetty uhkasakko tuomita uhkasakkolain 8 § ja 11 §:ien mukaisesti edellä mainituilla perusteilla huomattavasti alempana. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää esitetyn uhkasakon määrää suurena ja pitää sitä päävelvoitteen laatu ja laajuus huomioiden kokonaistilanteeseen nähden kohtuuttomana.

Selvityksessä todetaan, että uhkasakko on pois jo valmiiksi alijäämäisen alueen toiminnasta, mikäli se määrättäisiin ja etenkin, mikäli se määrättäisiin huomattavan kohtuuttomana. Selityksen mukaan hyvinvointialueen vuoden 2024 talousarvio on selityksen antamisen ajankohtana 100 miljoonaa euroa alijäämäinen. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue on esittänyt huolensa taloudellisesta tilanteesta valtioneuvostolle osoitetulla lisärahoitushakemuksella, johon hyvinvointialue sai kielteisen päätöksen. Hyvinvointialue pyytää aluehallintovirastoa ottamaan huomioon uhkasakon tuomitsemista harkitessaan hyvinvointialueen taloudellisesti hankalan tilanteen.

Selityksessä kerrotaan hyvinvointialueen yhtyvän aluehallintoviraston näkemykseen lapsen edun turvaamisen tärkeydestä. Hyvinvointialue painottaa, että lastensuojelusta järjestämisvastuullisena tahona se tulee jatkamaan kaikkien käytettävissä olevien toimenpiteiden havainnointia ja toimintansa tehostamista sekä kehittämistä siten, että se kykenee jatkossakin vastaamaan lakisääteisiin velvoitteisiinsa.

Ratkaisu

Aluehallintoviraston 15.12.2023 antama määräys ja määräyksen tehosteeksi asettama sakon uhka raukeavat.

Aluehallintovirasto antaa huomautuksen Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle siitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden määrä ei määräyksessä asetettuun määräaikaan mennessä ole ollut riittävä sen turvaamiseksi, että kaikilla lapsilla olisi ollut mahdollisuus saada tarvitsemansa lastensuojelun palvelut oikea-aikaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Aluehallintovirasto kehottaa Vantaan ja Keravan hyvinvointialuetta varmistamaan omavalvonnan keinoin, että johtavien sosiaalityöntekijöiden toimiminen lasten asioista vastaavina sosiaalityöntekijöinä on tosiasiallisesti tilapäistä.

Asia ei anna aluehallintovirastolle aihetta enempään.

Aluehallintoviraston ratkaisun perustelut

Sovelletut oikeusohjeet

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, järjestämislaki) 8 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Saman pykälän 2 ja 3 momenttien mukaan hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa. Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä hallinnollinen ja muu henkilöstö, hallinnassaan asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä muut tarvittavat toimintaedellytykset. Lisäksi hyvinvointialueella on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisessa on oltava monialaista asiantuntemusta, joka tukee laadukkaiden ja turvallisten palvelujen kokonaisuutta, eri ammattiryhmien yhteistyötä sekä hoito- ja toimintakäytäntöjen kehittämistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023, valvontalaki) 23 §:n mukaan palvelunjärjestäjän on varmistettava omavalvonnalla sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviensä lainmukainen hoitaminen. Palvelunjärjestäjän on valvottava toimintaansa siten, että sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve ja turvallisuus edellyttävät. Palvelunjärjestäjän on otettava toiminnassaan huomioon, että sosiaalihuollon asiakkaiden ja potilaiden palvelut toteutetaan yhdenvertaisesti.

Valvontalain 32 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisen ja tuottamisen lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta.

Valvontalain 33 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomainen ryhtyy tietoonsa tulleen valvonta-asian perusteella niihin toimenpiteisiin, joihin se asiakas- tai potilasturvallisuuden varmistamisen tai lain noudattamisen kannalta katsoo olevan aihetta.

Valvontalain 38 §:n 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voi myös kehottaa palvelunjärjestäjää tai palveluntuottajaa, palveluyksikön vastuuhenkilöä tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevaa henkilöä korjaamaan todetun puutteen tai muun epäkohdan. Jos edellä tarkoitettuja toimenpiteitä ei voida asian kokonaisarviointin vaikuttavat seikat huomioon ottaen pitää riittävinä, valvontaviranomainen voi antaa edellä mainituille tahoille huomautuksen vastaisen varalle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain (615/2021, Uusimaa-laki) 4 §:n 1 momentin mukaan Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungilla on ensisijainen vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä asukkailleen sekä muille henkilöille Uudenmaan maakunnassa.

Suomen perustuslain (731/1999, perustuslaki) 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Lastensuojelulain (417/2007) 11 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on huolehdittava ehkäisevästä lastensuojelusta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissaan sekä siitä, että lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin hyvinvointialueella esiintyvä tarve edellyttää. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan.

Edellä mainitun pykälän 2 momentin mukaan lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

Lastensuojelulain 13 b §:n 1 momentin mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä (lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä), jonka tulee olla sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015) tarkoitettu sosiaalihuollon ammattihenkilö.

Edellä mainitun pykälän 2 momentin mukaan yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 lasta asiakkaanaan.

Lastensuojelulain 26 §:n 5 momentin mukaan palvelutarpeen arvioinnin tekemisessä on noudatettava, mitä sosiaalihuoltolain 36 §:ssä säädetään. Arvio on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheutonta viivytystä. Arvio on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian vireille tulosta ja sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta.

Lastensuojelulain 27 §:n 1 momentin mukaan lastensuojeluasiakkuus alkaa, kun sosiaalityöntekijä toteaa palvelutarpeen arvioinnin perusteella, että:

- 1) lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka
- 2) lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään; ja
- 3) lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia.

Edellä mainitun pykälän 2 momentin mukaan lastensuojelun asiakkuus alkaa myös silloin, kun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisiin toimiin lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi tai kun lapselle tai hänen perheelleen muutoin annetaan tässä laissa tarkoitettuja palveluja tai muuta tukea ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015, sosiaalihuollon ammattihenkilölaki) 9 §:n 1 momentin mukaan sosiaalityöntekijä vastaa sosiaalityön ammatillisesta johtamisesta sekä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen sosiaalisen tuen ja palvelujen tarpeeseen vastaavasta sosiaalityön asiakas- ja asiantuntijatyöstä sekä sen vaikutusten seurannasta ja arvioinnista.

Asian arviointi ja johtopäätökset

Aluehallintovirasto toteaa, että hyvinvointialueen lausunnon perusteella 64:lle lastensuojelun avohuollon sosiaalityön tarpeessa olevalle lapselle ei ollut nimetty heidän asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää aluehallintoviraston määräyksessään asettamaan määräaikaan 9.8.2024 mennessä. Lausunnon mukaan avohuollon johtavien sosiaalityöntekijöiden vastuulle oli tilapäisesti nimetty 36 lasta. Sijaishuollon 30 sosiaalityöntekijän kokonaismäärästä kolmen sosiaalityöntekijän asiakasmäärä ylitti 30. Tämän lisäksi sijaishuollon johtavien sosiaalityöntekijöiden vastuulle oli nimetty 16 lasta.

Aluehallintoviraston pyydettyä asiassa selitystä, hyvinvointialue toimitti selityksessään seurantatiedot ajankohdalta 9.10.2024. Selityksen mukaan kaikille lastensuojelulain 13 b §:n mukaista lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää odottaville lapsille on nimetty heidän asioistaan

vastaava sosiaalityöntekijä ja tarvittaviin lastensuojelupalveluihin ohjautuminen on järjestetty viivytyksettä hyvinvointialueen tarkastelemassa tilanteessa 9.10.2024. Selityksen mukaan lastensuojelun avohuollon kuudella johtavalla sosiaalityöntekijällä on ollut tilapäisesti yhteensä 105 asiakasta 9.10.2024. Sijaishuollon sosiaalityössä kahdella johtavalla sosiaalityöntekijällä on ollut tilapäisesti yhteensä 27 asiakasta. Selityksen mukaan johtavilla sosiaalityöntekijöillä on tosiasiallinen mahdollisuus toimia tilapäisesti lasten asioista vastaavina sosiaalityöntekijöinä. Selityksen liitteestä ilmenee, että yksi avohuollon sosiaalityöntekijä on siirtynyt vuoden 2024 lokakuun alussa tekemään 80 prosenttista työaika. Liitteestä ilmenee, että kyseisen sosiaalityöntekijän asiakkaana olevista 27 lapsesta neljän sijoitus päättyy vuoden 2024 lokakuun aikana.

Aluehallintovirasto toteaa saatujen selvitysten perusteella, ettei Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ole korjannut lainvastaisuutta määräaikaan 9.8.2024 mennessä, mutta se on korjattu päävelvoitteen edellyttämäksi kaksi kuukautta myöhemmin.

Asiassa annetusta selityksestä ilmenee, että yhden 80 prosenttista työaika tekevän sosiaalityöntekijän asiakasmäärä on ollut hyvinvointialueen määrittämänä tarkasteluajankohtana 27, kun se työaikaan suhteutettuna olisi voinut olla korkeintaan 24. Tämän lisäksi yhteensä kahdeksan johtavaa sosiaalityöntekijää toimi 132 lapsen asioista vastaavina sosiaalityöntekijöinä. Tällöin asiakasmäärä johtavaa sosiaalityöntekijää kohden on ollut keskimäärin 16,5. Johtavien sosiaalityöntekijöiden vastuulla olevien lasten määrä vastaa 4,4 puuttuvan sosiaalityöntekijän määrää olettaen, että kunkin asiakasmäärä olisi 30.

Sosiaali- ja terveystoimikunta on mietinnössään (StVM 34/2021 vp HE/170/2021 vp) todennut, että sosiaalityöntekijäkohtainen asiakkaiden enimmäismäärä saattaa tilapäisesti ylittyä. Mietinnön mukaan hyvinvointialueen tulee kuitenkin toimia aktiivisesti tilanteen välittömäksi korjaamiseksi ja lastensuojelun asiakasmitoituksen saattamiseksi laissa edellytetylle tasolle lisäämällä henkilökuntaa tai poikkeusjärjestelyin esimerkiksi turvautumalla resurssityöntekijöihin tai siirtämällä johtavia työntekijöitä toimimaan lasten asioista vastaavina sosiaalityöntekijöinä.

Aluehallintovirasto katsoo, että johtavien sosiaalityöntekijöiden siirtäminen toimimaan poikkeuksellisesti lyhyen aikaa lapsen asioista vastaavina sosiaalityöntekijöinä voi olla tarkoituksenmukaista siten kuin edellä on todettu edellyttäen, että he pystyvät huolehtimaan lasten asioiden hoidon edellyttämistä lakisääteisistä velvoitteista kaikilta osin.

Koska aluehallintovirasto on seurannut Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen lastensuojelun tilannetta koko hyvinvointialueen toiminnan ajan, aluehallintovirasto ei pidä uskottavana, että asiakkaiden siirtäminen sosiaalityöntekijöille on selityksessä kuvatussa tilanteessa tosiasiallisesti tilapäistä. Johtavien sosiaalityöntekijöiden vastuulla olevien lasten määrä 132 on 9.10.2024 ollut korkeampi kuin 9.8.2024 tilanteessa, jolloin lastensuojelupalveluun jonottavien ja johtavien sosiaalityöntekijöiden vastuulla olevien lasten määrä on ollut 116. Aluehallintovirasto pitää siten mahdollisena, että kuvatulla menettelyllä on pyritty ratkaisemaan se, ettei lastensuojelupalveluihin pääsyä jonottavia lapsia enää olisi uhkasakon tuomitsemista koskevaa selitystä annettaessa. Hyvinvointialue on itsekin lausunnossaan arvioinut tavoitteena olevan, ettei johtavilla sosiaalityöntekijöillä ole omia vastuuasialakkaita, mikä viittaa siihen, että hyvinvointialue on tunnistanut menettelyyn liittyvän asiakasturvallisuutta vaarantavan riskin. Selityksessä ei kuitenkaan ole esitetty uskottavia keinoja tavoitteeseen pääsemiseksi.

Aluehallintovirasto korostaa olevan välttämätöntä arvioida, voiko johtava sosiaalityöntekijä tosiasiallisesti hoitaa kaikki lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän lakisääteiset tehtävät, eikä kyse ole vain nimellisestä nimeämisestä. Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on erityinen vastuu lapselle kuuluvien oikeuksien toteutumisesta. Lapsen ollessa sijoitettu sijaishuoltoon lapsi on erittäin haavoittuvassa asemassa, jolloin sosiaalityöntekijän on huolehdittava, että lapsen laissa säädetyt oikeudet toteutuvat täysimääräisesti. Toimiessaan sosiaalityöntekijänä johtavan sosiaalityöntekijän tulee muun muassa tavata asiakkaita riittävästi, pitää asiakasasiakirjaukset, päätökset ja asiakassuunnitelmat ajan tasalla, vastata asiakkaiden yhteydenottoihin ja tehdä verkostoyhteistyötä. Sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu lisäksi muun muassa valvoa lastensuojeluprosessin edellyttämän mukaisesti lapsen edun toteutumista, huolehtia lapsen mielipiteen ja kuulemisen toteutumisesta sekä huolehtia sijaishuoltoon sijoitetun lapsen saaman hoidon ja huolenpidon toteutumisesta kaikilta osin täysimääräisesti.

Aluehallintovirasto toteaa, että palvelujen järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee seurata omavalvonnan keinoin työntekijätasolla, että lakisääteiset tehtävät saadaan tehtyä ja asiakkaiden tarpeisiin vastaaminen toteutuu kaikissa tilanteissa. Aluehallintovirasto pitää tärkeänä niin ikään, ettei lastensuojelulain 13 §:ssä säädetyssä päätöksenteon delegoinnissa synny poikkeusjärjestelyn seurauksena esteellisyyttä.

Mitä tulee 80 prosentista työaikaan tekevän sosiaalityöntekijän asiakasmäärään, aluehallintovirasto toteaa, ettei kyseisessä tilanteessa asiakasmäärä ylitä laissa säädettyä 30 lasta sosiaalityöntekijää kohden.

Aluehallintovirasto pitää kuitenkin tärkeänä, että osa-aikaisesti työskentelevän sosiaalityöntekijän asiakasmäärä suhteutetaan työaikaan, jotta kaikilla lastensuojelun asiakkaana olevilla lapsilla on mahdollisuus saada lastensuojelun palvelut yhdenvertaisesti ja sosiaalihuollon ammattihenkilöillä on mahdollisuudet toimia sosiaalityöntekijöinä kaikilta osin lainmukaisesti.

Aluehallintoviraston päätös määräyksen antamisesta on annettu 15.12.2023, joten hyvinvointialueella on ollut aikaa yli kahdeksan ja puoli kuukautta korjata tilanne määräyksen mukaiseksi annettuun määräaikaan mennessä. Hyvinvointialue ei ole noudattanut tätä määräaikaan, vaan on selityksensä perusteella korjannut tilanteen myöhemmin. Aluehallintovirasto toteaa, että uhkasakon tarkoituksena on saada asianomainen noudattamaan velvoitetta, joten uhkasakkoa ei tuomita pelkästään sillä perusteella, että velvoite on täytetty vasta asetetun määräajan jälkeen. Perusteita uhkasakon tuomitsemiseksi ei näin ollen ole.

Aluehallintovirasto pitää erittäin moitittavana sitä, että hyvinvointialueella on ollut lainvastainen tilanne koko sen toiminnan ajan. Aluehallintovirasto toteaa, että lastensuojelun palveluja tarvitsevat lapset perheineen ovat erittäin haavoittuvassa asemassa olevia asiakkaita. Kyse on viimesijaisesta palvelusta, eikä sen asianmukaisesta järjestämisestä ole mahdollista joustaa. Aluehallintovirasto pitää lisäksi moitittavana sitä, että lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän nimeämisen tilanne on heikentynyt ajalla 9.8.–9.10.2024, koska johtavien sosiaalityöntekijöiden yhteisasiakasmäärä on kasvanut kahdessa kuukaudessa 52 lapsesta 132 lapseen.

Aluehallintovirastovirasto katsoo, että selityksessä esitetyt korjaustoimenpiteet antavat aiheen epäillä, ettei lausunnossa kerrottu tavoite nimetä viipymättä kaikille lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille heidän asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä kuluvan vuoden loppuun mennessä toteudu esitetyillä toimenpiteillä. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan tilanne on teknisesti korjattu. Selityksessä ei ole esitetty sellaista, millä perusteella johtavien sosiaalityöntekijöiden toimiminen sosiaalityöntekijöiden tehtävissä olisi tosiasiallisesti lyhytkestoista. Johtavien sosiaalityöntekijöiden vastuulla olevien lasten määrä vastaa vähintään 4,4 puuttuvan sosiaalityöntekijän määrää, eikä selityksessä ole esitetty, millaisiin toimenpiteisiin hyvinvointialue on aktiivisesti ryhtynyt tilanteen välittömäksi korjaamiseksi. Aluehallintovirasto toteaa, ettei asiakkaiden nimeäminen johtavien sosiaalityöntekijöiden vastuulle itsessään ole lainvastaista. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan se voi kuitenkin johtaa siihen, että johtavan sosiaalityöntekijän liiallisen työmäärän vuoksi lasten asiakkuuksien hoitamiseen liittyviä lakisääteisiä velvoitteita jää hoitamatta. Aluehallintoviraston näkemyksen

mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön (StVM 34/2021 vp) muotoilu viittaa siihen, että sillä on tarkoitettu verrattain lyhyttä ajanjaksoa, vaikkei tilapäisyyttä ole tarkasti määritelty.

Aluehallintovirasto korostaa Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen olevan velvollinen varmistamaan jatkuvalla omavalvonnalla lastensuojelun toteuttaminen lainmukaisesti ja siten, että asiakkaat saavat palvelunsa yhdenvertaisesti ja kaikilta osin lain edellyttämällä tavalla. Aluehallintovirasto korostaa niin ikään, että johtavilla sosiaalityöntekijöillä on merkittävä vastuu sosiaalihuollon ammattihenkilöinä, etteivät he sosiaalityöntekijän tehtäviä hoitaessaan laiminlyö lakisääteisten tehtäviensä hoitamista miltei osin.

Aluehallintovirasto antaa huomautuksen Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle siitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden määrä ei määräyksessä asetettuun määräaikaan mennessä ole ollut riittävä sen turvaamiseksi, että kaikilla lapsilla olisi ollut mahdollisuus saada tarvitsemansa lastensuojelun palvelut oikea-aikaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä.

Aluehallintovirasto kehottaa Vantaan ja Keravan hyvinvointialuetta varmistamaan omavalvonnan keinoin, että johtavien sosiaalityöntekijöiden toimiminen lasten asioista vastaavina sosiaalityöntekijöinä on tosiasiallisesti tilapäistä.

Aluehallintoviraston 15.12.2023 antama määräys ja määräyksen tehosteeksi asettama sakon uhka raukeavat.

Asia ei anna aiheutta enempää aluehallintoviraston toimenpiteisiin.

Sovelletut oikeusohjeet

Perustelussa mainittujen lisäksi:

Laki aluehallintovirastoista (886/2009) 4 ja 6 §

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) 39 §:n 1 ja 2 momentti ja 43 §

Uhkasakkolaki (1113/1990) 1, 4, 10, 11 ja 22 §

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:n 1 momentin mukaan voi hakea valittamalla muutosta.

Aluehallintoviraston antamaan kehotukseen ja huomautukseen ei sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 43 §:n 1 momentin mukaan voi hakea valittamalla muutosta.

Lisätietoja

Lisätietoja antaa tarvittaessa sosiaalihuollon ylitarkastaja Jaana Lohvansuu, puh. 029 501 6000 (vaihde).

Sosiaali- ja terveydenhuollon
valvontayksikön päällikkö,
sosiaalihuollon johtava ylitarkastaja Sari Husa

Sosiaalihuollon ylitarkastaja Jaana Lohvansuu

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Päätöksen valmisteluun on osallistunut ylitarkastaja Salla Kokko

Jakelu ja suoritemaksu

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, johtaja Timo Aronkytö

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen toimialajohtaja Hanna Mikkonen

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen aluehallitus

Päätös on maksuton

Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Postiosoite: PL 1, 13035 AVI
Puhelinvaihde: 0295 016 000
kirjaamo.etela@avi.fi | www.avi.fi

Tämä asiakirja ESAVI/4013/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/4013/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Lohvansuu Jaana 13.12.2024 15:53

Ratkaisija Husa Sari 13.12.2024 15:53